

Euroopan unionin
osarahoittama

Erityisen hyvä -opas

Erityisen hyvä -opas

Erityisen hyvä -opas tuo ilmi tukea tarvitsevien ihmisten näkemyksen siitä, kuinka tuen tarpeesta ja vammaisuudesta tulisi puhua. Tuen tarve on aina yksilöllistä. Tuen tarve voi liittyä esimerkiksi oppimiseen ja ymmärtämiseen, aisteihin tai fyysiseen toimintakykyyn.

Oppaan tarkoituksena on lisätä tietoa ja rohkaista puhumaan niin tuen tarpeesta, yhdenvertaisuudesta kuin ennakkoluuloistakin.

Suosittelimme oppaaseen tutustumista jokaiselle aikuiselle. Opasta voivat hyödyntää esimerkiksi opettajat sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. Oppaasta on hyötyä myös työpaikoissa, joissa työskentelee tukea tarvitsevia ihmisiä. Oppaan sisältöä voi hyödyntää tukena myös keskusteluissa lasten kanssa.

Oppaan sisältö on luotu yhdessä tukea tarvitsevien ihmisten kanssa. Opas on työskentelyyn osallistuneiden ihmisten näkemys oppaassa käsiteltävistä teemoista.

Tukena-säätiö sr

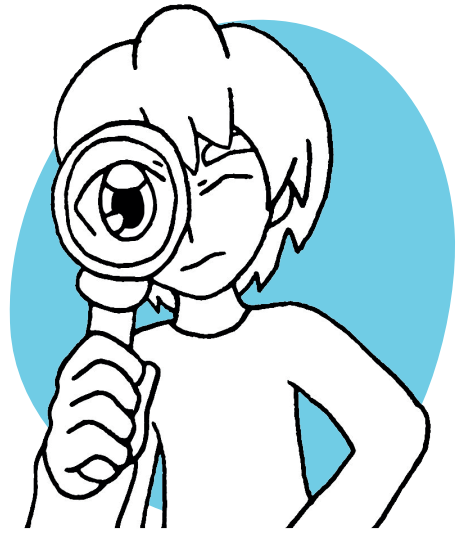
Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla -hanke,
2025

Kuvitus:

Vili Ohra-aho, 2025

Paino:

PK-Paino Oy

Sisältö

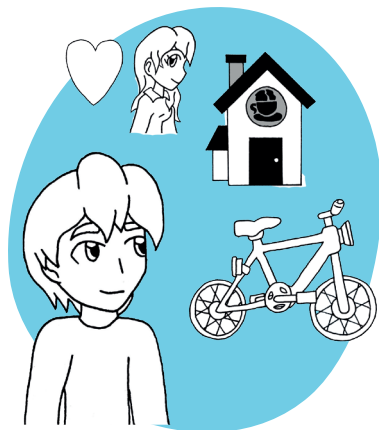
Olen muutakin kuin vammainen, tuen tarve on vain osa minua	4
Sanoja on monia, käytä mieluiten näitä	5
Tuen tarpeesta puhuminen.....	6
Miten kysyä tuen tarpeesta?.....	7
Yhdenvertaisuus on velvollisuus.....	8
Ennakkoluuloton vai ennakkoluulot on?.....	9
Lopuksi.....	10

Tässä oppaassa puhutaan ihmisistä, joilla on tuen tarpeita. Käsitteellä tukea tarvitseva ihminen voidaan tarkoittaa esimerkiksi ihmisiä, joilla on kehitysvamma, neuropsykiatrisia piirteitä tai muita oppimiseen ja ymmärtämiseen liittyviä haasteita.

Opas ei keskity yksittäisiin diagnooseihin tai kuvaa kattavasti esimerkiksi kaikkia erilaisia vammoja.

Olen muutakin kuin vammainen, tuen tarve on **vain osa minua**

*“Päällepäin ei voi tietää ihmisestä juuri mitään. **Tutustu!**”*

Kaikki ihmiset ovat erilaisia, jokainen on yksilö.

Jokaisella ihmisellä on monia rooleja, ominaisuuksia ja kiinnostuksen kohteita. Myös tukea tarvitsevan ihmisen elämään ja arkeen mahtuu paljon asioita, kuten työ, harrastukset ja ihmissuhteet.

Ihmisillä, joilla on sama diagnoosi voi olla hyvin erilaisia tuen tarpeita. Pelkän diagnoosin tai ihmisen ulkonäön perusteella emme tiedä ihmisestä oikeastaan juuri mitään.

Ennen kaikkea: näe ihminen.

Se, että tarvitsee tukea joissain asioissa, ei tarkoita, että tarvitsisi tukea kaikessa tai, että kaikki elämässä liittyisi tuen tarpeeseen. Ihmisillä, joilla on arjessaan tuen tarpeita on myös valtavasti osaamista ja vahvuuksia.

Esimerkkejä tuesta

- **Ohjeistukset:** selkeät ohjeet, yksi ohje kerrallaan, kuvalliset ohjeet, selkeä fontti tekstissä
- **Ajanhallinta:** riittävästi aikaa asioiden tekemiseen, muistutukset esim. töihin lähdistä ja tauoista, kellon ymmärtämisen huomiointi (analoginen vs. digitaalinen)
- **Työssä jaksaminen:** riittävästä tauoista huolehtiminen, rajatut työtehtävät
- **Aistien huomiointi:** kuulokkeiden käyttö keskittymisen tukena, sopiva valaistus

Sanoja on monia, käytä mieluiten näitä

“Ensisijaisesti työntekijä, toissijaisesti tukea tarvitseva”

Lähtökohtaisesti ihmisistä on kohteliasta puhua heidän nimillään.

Käsitteenä **tukea tarvitseva ihminen** on neutraali ja kuvaava. Käsite tuo ilmi, että ihmisellä on joitain asioita, joissa hän tarvitsee tukea.

Käsitteen **erityistä tukea tarvitseva ihminen** voidaan kokea korostavan jokaisen ihmisen erityisyyttä ja ainutlaatuisuutta. Toisaalta tuen tarpeen ei pitäisi ajatella olevan mitään erityistä. Jokainen meistä tarvitsee tukea joissain tilanteissa elämässä ja arjessa. Kaikilla on oikeus saada oman tarpeensa mukaista tukea.

Vammainen-sana voi loukata.

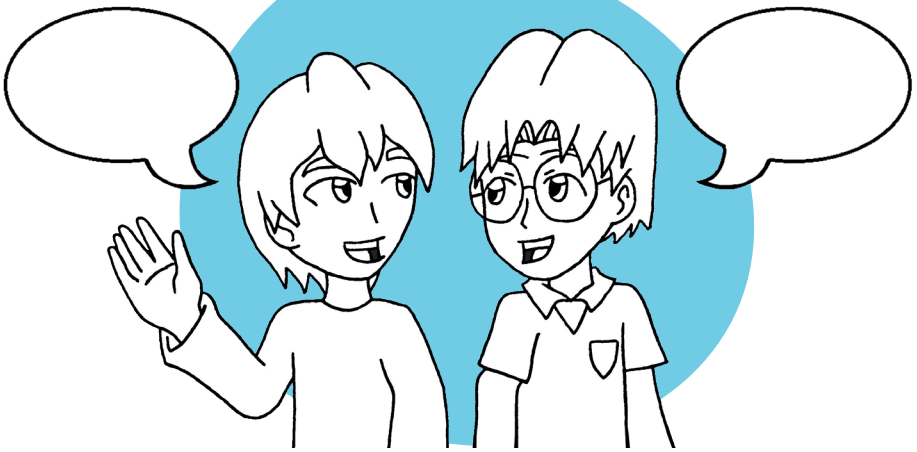
Käsitteet vammainen tai kehitysvammainen voivat olla leimaavia. Sanoja on käytetty yhteiskunnassamme väärin ja haukkumasanoina, jonka vuoksi nämä sanat voidaan kokea epäasiallisina ja loukkaavina.

Jos et ole varma, mitä sanaa voi käyttää, voit aina kysyä asiaa ihmiseltä itseltään. Sana vammainen voidaan kokea loukkaavana, mutta joissain tilanteissa sanan käyttö voi olla tarpeen, kun puhutaan esimerkiksi vammaispalvelulain mukaisista palveluista.

“Mua ärsyttää, että sanaa vammainen käytetään haukkumasanana, eikä ymmärretä mitä se sana tarkoittaa. Jos sitä käytettäisiin oikein se olisi ok, mutta meidän yhteiskunnassa sitä käytetään väärin.”

Vain harvoin on tilanteita, joissa tarvitsisi puhua käsitteillä vammainen ihminen, kehitysvammainen ihminen, tukea tarvitseva ihminen tai erityistä tukea tarvitseva ihminen.

Lähes aina on mahdollista puhua ihmisestä hänen nimellään tai käyttää käsitteitä, jotka eivät määrittele ihmistä vammaisuuden tai tuen tarpeen kautta. Tällaisia käsitteitä ovat esimerkiksi osallistuja, nuori, opiskelija tai työntekijä.

Tuen tarpeesta **puhuminen**

“Pelottaa ennakkoluulot ja mahdollinen kiusaaminen, jos kertoo tuen tarpeista.”

Aihe voi olla sinulle vieras, etkä välttämättä tiedä miten tuen tarpeesta voi puhua.

Et varmasti ole ainoa. Jos tuen tarpeesta puhuminen tai ylipäätään tukea tarvitsevien ihmisten kohtaaminen on itselle uutta ja vierasta, voi tuen tarpeesta kysymiseen ja puhumiseen liittyä epävarmuutta.

Kuitenkin myös omasta tuen tarpeesta kertominen voi olla jännittävää, joten voit ottaa asian puheeksi ja kysyä. On tärkeää olla avoin ja puhua kunnioittavasti. Älä vähättele, syrji tai oletta. Suhtaudu neutraalisti ja pyri olemaan ymmärtäväinen. Varmista, että ymmärsit oikein.

“Kaikki me mennään nukkumaan iltaisin.”

Jokainen ihminen on erilainen ja erilaisuuteen tulisi suhtautua arvostaen. Voimme jokainen omalla toiminnallamme ja suhtautumisellamme normalisoida erilaisuutta.

Suhtaudu tuen tarpeeseen neutraalisti, sitä ei kuitenkaan tarvitse sivuuttaa.

Miten kysyä tuen tarpeesta?

*“Tuen tarpeesta voi kysyä, koska aina ei ole helppo itse ottaa puheeksi ja kertoa. **Kysy asiasta suoraan, mutta kohteliaasti.**”*

Kysy, jos et tiedä. Kuuntele.

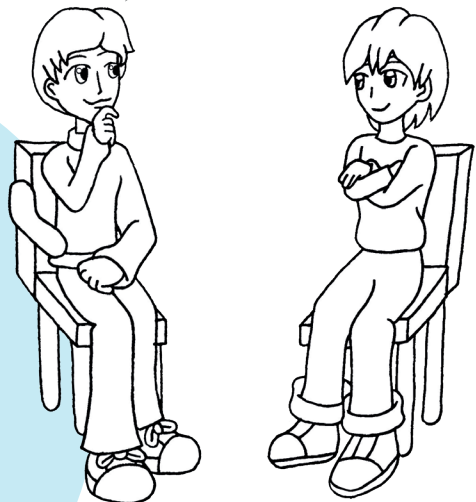
Tuen tarpeesta puhuminen on henkilökohtaista ja se voi tuntua haastavalta. Kysy aiheesta kunnioittaen ja arvostaen.

Kysy asiasta mieluiten kahden kesken ja rauhallisessa tilanteessa. Ihminen määrittelee itse sen kuinka paljon haluaa kertoa.

Kysy osaamisesta ja vahvuuksista sen sijaan että kysyisit asioista, joita ihminen ei osaa tai kykene tekemään.

Kysy missä asioissa tarvitsee tukea, älä diagnooseista.

Pyydä kertomaan millaista ohjausta ja tukea ihminen toivoo saavansa. Pohtikaa yhdessä keinoja, jotka voivat tukea esimerkiksi työssä.

Vinkkejä

- **Kysy ja kuuntele** ihmisen omia toiveita.
- **Puhu ihmiselle itselleen**, äläkä esim. avustajalle.
- **Jos et ymmärrä**, voit pyytää toistamaan.
- **Voit kysyä:** “Voinko auttaa?”
- **Pohdi kuitenkin:** kysytkö, koska tarvitset tietoa vai oletko vain utelias?

Yhdenvertaisuus on velvollisuus

Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia.

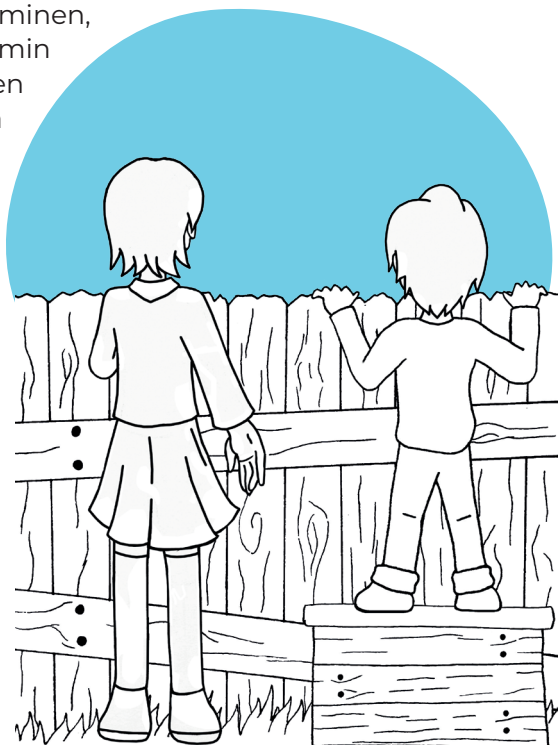
Yhdenvertaisuuslaki sekä perustuslaki velvoittavat edistämään yhdenvertaisuutta ja kieltävät syrjinnän kaikilla elämänalueilla, kuten työelämässä, koulutuksessa, palveluissa ja muissa yhteiskunnan toiminnoissa. Lait korostavat, että ketään ei saa syrjiä esimerkiksi vammaisuuden, iän, etnisen taustan, sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.*

Yhdenvertaisuuden edistäminen on siis velvollisuus, joka määritellään laissa. Yhdenvertaisuus ei tarkoita kaikille saman verran kaikkea, vaan jokaiselle tarpeen mukaan ja yksilöllisesti.

Yhdenvertaisuuden edistäminen ja yksilöllisten tarpeiden huomioiminen, ei ole toisilta pois. Kuten aiemmin oppaassa todettua, jokainen ihminen tarvitsee tukea ja kaikilla on oikeus saada tarpeen mukaista tukea. Oli kyseessä sitten apuvälineen saaminen tai digitaidoissa tukeminen.

Aidosti toteutuessaan yhdenvertaisuus on yksilöllisten tarpeiden huomioimista. Kuten kuvassa yksilöllinen tuki, eli laatikko jalkojen alla mahdollistaa yhdenvertaisen näkymän aidan yli.

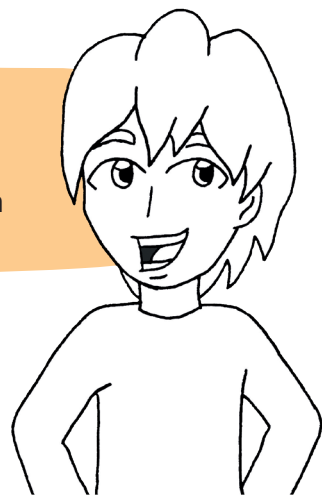
* Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 & Suomen perustuslaki 731/1999

Ennakkoluuloja voi tiedostamattakin olla olemassa meistä jokaisella.

Omia ennakkoluuloja ei tarvitse pelästyä, vaan omaa suhtautumistaan voi aina muuttaa.

Ennakkoluuloton vai ennakkoluulot on?

*“Ihmiset pelkää asioita **mitä ne ei ymmärrä.**”*

Ennakkoluulo on etukäteen muodostettu käsitys ihmisryhmästä tai yksilöstä. Ennakkoluulot voivat pohjautua esimerkiksi yleistyksiin ja stereotyyppioihin (yksinkertaistettu käsitys ihmisryhmästä).

On hyvin inhimillistä, että ennakkoluuloja on, eikä tarvitse pyrkiä siihen, että olisi täysin ennakkoluuloton. Usein ennakkoluuloja muodostuu, kun meillä ei ole asiasta kokemusta tai emme tiedä siitä riittävästi.

Ennakkoluulot voivat vaikuttaa ihmisten käytökseen ja johtaa syrjintään tai epäreiluun kohteluun. Tämän vuoksi on tärkeää tunnistaa ja tiedostaa omia ennakkoluulojaan.

Vinkkejä

- Suhtaudu asioihin avoimin mielin.
- Kiinnitä huomiota ajatuksiisi ja tunnista mahdollisia ennakkoluulojasi.
- Ole kiinnostunut ja keskustele. Kysy ja etsi tietoa aiheesta.

Lopuksi

Tämä opas on toteutettu yhdessä tukea tarvitsevien ihmisten kanssa. Oppaan sisältö on luotu yhteiskehittämisen työpajoissa. Lopulliset tekstit oppaaseen on työstetty Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla -hankkeen työntekijöiden toimesta yhteiskehittämisen työpajoista saadun tiedon ja tukea tarvitsevien ihmisten kertomien asioiden pohjalta.

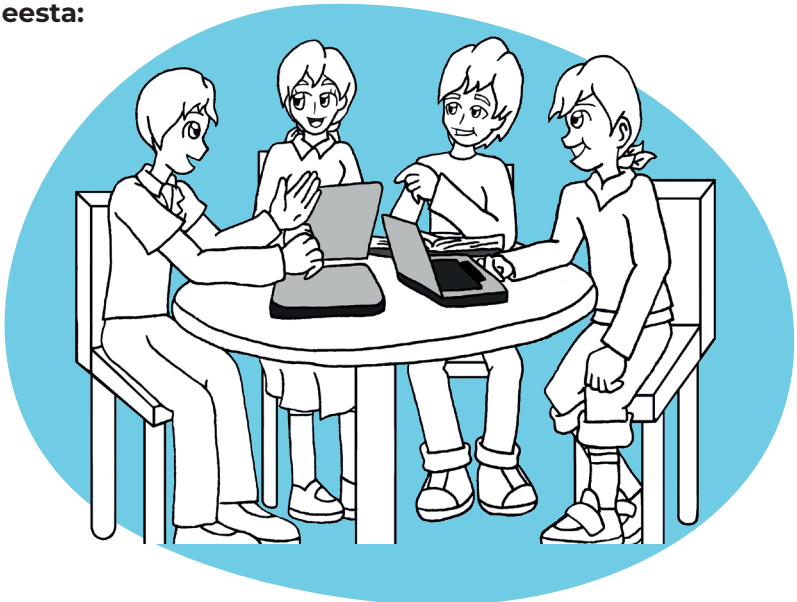
Tämän oppaan sisältö on työskentelyyn osallistuneiden ihmisten näkemys aiheesta, eikä välttämättä vastaa kaikkien tukea tarvitsevien ihmisten näkemystä. Opas on nimetty ja kuvitettu tukea tarvitsevien ihmisten toimesta. Tukea tarvitsevat ihmiset ovat myös osallistuneet oppaan viimeistelyyn ja näin on varmistettu sisällön olevan heidän näkemystensä mukainen.

“Ei mitään meistä ilman meitä.”

Kiitos kaikille oppaan työstöön osallistuneille!

Lisätietoja aiheesta:

uvva.diak.fi
tukena.fi

Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla -hankkeen (2023-2026) tavoitteena on lisätä alan vetovoimaa, työssä viihtymistä sekä työyhteisöjen kieli- ja kulttuuritietoisuutta erilaisin keinoin.

Hankkeessa vähennetään mahdollisia ennakkoluuloja vammaisuutta ja vammaistyötä kohtaan. Hankkeen toiminnoilla lisätään tietoisuutta vammaistyön työmahdollisuuksista etenkin nuorten ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden parissa.

Hankkeen päätoteuttaja on Diakonia-ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajia ovat Tukena-säätiö, Diakonissalaitos, STEP-koulutus ja Suomen Diakoniaopisto.

Euroopan unionin osarahoittama hanke on käynnissä 1.11.2023–31.10.2026.

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Tukena

**UUDISTUVA
VAMMAISTYÖ**